

Miss Universe is (félig) magyar

Dr. Genti György írása: „Az első magyar Miss Hungária és Miss Európa” a *MediArt* 2010/3. számában, a 23. oldalon jelent meg, és lenyűgözően hozza tapintható közelségbe, hogy mit jelentett egy országos és egy európai szépségkirálynő-választás 82 évvel ezelőtt.

Ahogy a festő Renoirnak tulajdonított mondás szól: „Sose higgy olyannak, akit nem tud meghatni két szép női kebel.” Igen, a szépségverseny még napjainkban is egy kellemes fuvallat erejéig felkelti érdeklődésünket. Ahogy Genti György írja, Simon Böske, az 1929-es magyar szépségkirálynő azzal, hogy a Miss Európa cím győztese lett – mai szemmel szinte felfoghatatlan – dicsőséget, hírnevet, elismerést jelentett Magyarországnak.

Genti doktor azt is megemlíti, hogy: „Nincs biztos magyarázat arra, hogy a magyar Miss Európa miért nem indult el a Miss Universe versenyen, miért lépett vissza a még nagyobb világsiker lehetőségét is magában hordozó megmérettetéstől.” Bizony, ez kultúrtörténeti rejtély, de engem a véletlen közelebb hozott a nevezetes világszépségversenyhez. Ezt szeretném megosztani az olvasókkal.

Kezdjük a száraz ténnyel: ki lett az 1929-es év Miss Universe címének boldog tulajdonosa? Lisl Goldarbeiter, akit több mint ezer jelentkezőből Miss Ausztriának választottak. Az ő történetét magyar nyelven, magyar szerző írta meg. Ez a könyv – Tenczer Márton: *Szerelmem, Lisl*. Mágus Kiadó, Budapest, 2000 – nem szükkölködik mesés fordulatokban. Szerzője Lisl Goldarbeiter későbbi férje Szegeden.

A családi háttérrel annyit, hogy az 1929. év Miss Ausztria-, és Miss Universe-díjazottja, Goldarbeiter kisasszony 1909. március 23-án született Bécsben, a Leopoldstadt egyik szerény kétszobás lakásába. Osztrák katolikus édesanyja – Schimek Lujza – nemzeti és vallási tekintetben is, ahogy akkor mondták, „vegyes”

házasságot kötött. Hozzáment a szegedi születésű, Bécsben munkával próbálkozó Goldarbeiter Izsóhoz. Imádták egymást, és egyetlen leányukat kitűnő nevelésben részesítették. Angol-, francia- és zongoratanításáról a szerény kisbolttal működő bőraru-kereskedő édesapa gondoskodott.

Elisabeth Goldarbeiter, a „legszebb osztrák nő” – ahogy a *Neues Wiener Tagblatt* 1929. január 30-i esti különkiadása beszámol róla – még az első válogatáson sem akart elindulni. Amikor Ausztria szépségkirálynőjévé választották, az újság tudósítója – aki a bécsi eredmény hírére Lislék lakására vitte, így fejezi be cikkét: „Majdnem egy órát beszélget-

tünk... A legszebb osztrák nő a konyhán át kikísért az ajtóig. Vajon hová veti a sors? Talán a filmhez? Talán a ragyogáshoz a lét ritka magasságába? Fényes Tündérország tárult fel a szerény bécsi kislány előtt.”

Igen, ez a szerény és gyönyörű, reneszánsz festményre emlékeztető leány – aki kék szemével, komoly tekintetével, finom metszésű egyenes orrával, szép barna, félhosszú hajával mindenütt a legnagyobb figyelmet keltette – elindult Amerikába a galvestoni világszépségversenyre. Természetesen hajón. Le Havre kikötőjéből 8 napig tartott a hajút New Yorkig. Természetesen minden meghívott országszépe leány garde-dal, azaz az édesanyjával utazik! A Tenzer-könyv hihetetlenül gazdag dokumentációja Lisl utazási naplóját is tartalmazza.

Ebben utalás olvasható Simon Böske távollmaradására is. „Párizs, május 10. (hajóindulás előtt): A galvestoni versenyen részt vesz (Miss Ausztrián kívül Miss Németország, Miss Anglia, Miss Franciaország, Miss Hollandia, Miss Luxemburg, Miss Románia, Miss Spanyolország. Miss Európa megbetegedett, ezért nem jöhet. A mostani szépségversenyen 25 amerikai lány vesz részt és mi, nyolcan Európából. Ez aztán egy kemény küzdelem lesz!!”

Persze, ez nem visz közelebb a Genti doktor cikkében említett kérdéshez: miért maradt távol Simon Böske, azaz Miss Európa. Valószínűleg a betegség csak a kötelező hivatalos indoklás volt.

Amikor Lisl Goldarbeiter a 7 zsűritagból 6-nak a szavazatával Miss Universe-koronát kapott, azonnal elhalmozták ajánlatokkal. Felléptették egy Lehárról készült rövidfilmben. (Lehár később élete végéig baráti levelezésben és rajongó kapcsolatban maradt az érte rajongó és őt tisztelő szépségkirálynővel.) Amerikában kitárult Lisl előtt a világ. King Vidor, a híres rendező, a „nagy öregek” egyike, a választás után azt mondta Lislnek: „Bár maga beszél angolul, ez nem elég. Följárnok magának egy szerződést, két évre jöjjön Hollywoodba, ez alatt az idő alatt megtanulja a színpadi angolt. Aztán szerepelni fog a filmjeimben.” És Lisl Goldarbeiter válasza: „Nagyon szépen köszönöm, de nekem Bécsben van a hazám.” És szeretett Bécsben több ezren várták visszaérkezésekor a Westbahnhofon, integetések, virágcsokrok és a bécsi háziezred zenekara Lisl Goldarbeiter tiszteletére játszotta az osztrák himnuszt.

A visszaérkező világszépét körülrajongták a széptevők. A potenciális kérők közül Lisl hozzámege az egyik leggazdagabb bécsi gyáros fi-

ához. Később férjével, Spielmann-nal együtt menekülnek Bécsből: Csehország, Párizs, Brüsszel. A nem sikerült házasság végül odavezet, hogy Brüsszelben útjaik szétválnak, a férj Sanghajba megy, majd az Egyesült Államokba, ahol végképp nyoma vész.

1938. november 9–10-én, a birodalmi kristályéjszakán Ausztriában is beverték a zsidó üzletek kirakatait, horogkeresztet viselő suhancok járták a zsidók lakta házakat lakásról lakásra. Akkor Lisl nem volt otthon. A náci kölykök véresre verték édesapja, Izsó bácsi arcát. Lujza tanti a kristályéjszaka után férjét azonnal Szegedre küldte, ugyanis Izsó bácsi nővére (Tenczer Márton édesanyja) Szegeden

élt. A hűséges feleség ezután felszámolta a bécsi otthonát, és ő maga is Szegedre költözött. Azt hitték, hogy ott megmenekülnek. A házaspár kenyérkeresetül szegedi paprikát csomagolt duplafalú papírzacskóba. De a gyermekkori barát, a Boros divatárus fia tudta, hogy Izsó bácsi kávéházi ember, ott olvassa az újságokat, hát befizette őt a Kass Szállóba szombat délutánonként.

Hamarosan Lisl Goldarbeiter a szülei után utazik Szegedre. A Hétvezér utca 48-ban laknak, nagyon nehéz körülmények között, Lisl némettanítással biztosítja a megélhetésüket. 1944-ig együtt volt a család, míg Izsó bácsi útja az 1944-es vonattal innét vezetett a halálba.

A háború után Lisl az édesanyjával kettesben marad Szegeden. 1948 júliusában a hadifogyonattal visszatér Szegedre az apai unokatestvér, Tenczer Márton gépészmérnök, aki kamaszkora óta Lisl szerelmes rajongója. 1949-ben összeházasodnak. Lisl a házasságkötéssel magyar állampolgár lett. A szegedi évek után 1951-ben Budapestre költöznek. Az egykori világszépe 88 éves korában hunyt el, míg a könyvet író férje 94 éves korában, 2007-ben.

Miss Ausztria soha többé nem lépett Ausztria földjére.

DR. LÁSZLÓ-FORGÁCS KATALIN
(farmakológus tanácsadó, Budapest)

*Mindenesetre nősiülj meg. Ha jó asszonyt kapsz, boldog leszel.
Ha rosszat, filozófus.*

(Szókratész)